

**Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle
VNS 8/2022 vp**

MmV@eduskunta.fi

KIRJALLINEN LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON HUOLTOVARMUUSSELONTEOSTA

Kuluttajaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua huoltovarmuusselonteosta ja esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko eduskunnalle annetaan nyt ensimmäisen kerran. Huoltovarmuuden kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi covid-19-pandemian ja Venäjän hyökkäyssodan myötä. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Tehdyt selvitykset sekä kokemukset osoittavat, että Suomella on hyvin toimiva huoltovarmuusjärjestelmä, mutta muuttunut toimintaympäristö vaatii riittävien resurssien turvaamista sekä toimintamallin ajantasaistamista ja kehittämistä. Kuluttajaliitto yhtyy näihin selonteossa tehtyihin arvioihin tilannekuvasta.

Kansallisessa riskiarviossa ilmastonmuutoksen ja digitalisaation ohella kyberuhat ja hybridivaikuttaminen tunnistetaan suomalaisen yhteiskuntaan laaja-alaisesti vaikuttaviksi ilmiöiksi. Tehty riskiarvio huomioi myös väestön ikääntymisen sekä siitä johtuvan työikäisen väestön vähenemisen ja kaupungistumisen ilmiöiksi, jotka on huomioitava yhteiskunnan kokonaisturvallisuudessa. Ne tuovat muutospaineita myös huoltovarmuuden järjestämiselle tulevaisuudessa. Myös kriittisen osaamisen turvaaminen kansallisesti eri toimialoilla ja alueilla on huoltovarmuuskokonaisuuden kannalta tärkeää.

Kuluttajaliitto kannattaa näkemystä, jonka mukaan varautumisessa on nykyistä paremmin otettava huomioon eri ikä- ja väestöryhmät. Lapsiasiavaltuutetun kannanoton mukaan erityisesti lapset huomioidaan varautumisessa heikosti, vaikka he ovat ikänsä ja kehitystasonsa vuoksi aikuisia haavoittuvammassa asemassa. Myös muita haavoittuvassa asemassa olevia kuluttajaryhmiä on tunnistettavissa ja näiden erityistarpeet on hyvä huomioida vastaavasti. On tärkeää muistaa, että huoltovarmuutta ovat myös kansalaisten valmiudet omatoimisuuteen ja omavaraisuuteen sekä toimintakykyyn häiriötilanteissa. Kotitalouksien tulisi varautua siten, että kotoa löytyisi vähintään kolmeksi vuorokaudeksi muun muassa ruokaa, vettä, lääkkeitä ja käteistä rahaa. Tärkeää on myös tuntea varautumisen perusteet. Riittävä kansalaisvarautuminen tukee henkistä kriisinkestävyyttä ja huoltovarmuustoimijoiden resursseja palauttaa palvelut normaaleiksi häiriötilanteissa. Kansalaisten tarve ja kiinnostus varautumiseen on merkittävästi suurempaa kuin ennen Ukrainan sotaa. Kansalaiset tarvitsevat tietoa ja tukea selkeästi ja ymmärrettävästi ja oikea-aikaisesti. Tiedonsaantiin ja osaamisen parantamiseen tulee kiinnittää huomiota selonteon toimeenpanossa. Myös kansalaisjärjestöillä mukaan lukien vapaaehtoistyö on tässä merkittävä rooli.

Kuluttajien omien laitteiden ja tietojärjestelmien tietoturvallisuudesta huolehtiminen on olennainen osa kansalaisvarautumista. Kansalaisten omien tietojen ja tiedonvälityksen turvaamisen lisäksi laitteiden suojaamisella estetään niiden käyttämistä kriittisiin kohteisiin suunnattuihin hyökkäyksiin.

Tietoturvaan liittyvän lainsäädännön kehittämistä tarvitaan, kuten myös kuluttajien tietoturvaosaamisen kehittämistä.

Kuluttajaliitto katsoo, että selonteossa on sektorikohtaiset kehittämistarpeet hyvin tunnistettu ja keskeiset kehittämistoimenpidekokonaisuudet täsmällisesti yksilöity. Kuluttajien näkökulmasta erityisesti elintarvikealan sekä finanssialan kokonaisuuksilla on arjen kannalta suurta merkitystä.

Suomen huoltovarmuuden riittävä taso on turvattava kaikissa olosuhteissa. Kyse on kokonaisvaltaisesta varautumisesta kriiseihin, jotka ilmenevät erilaisissa muodoissa. Kansalaisten näkökulma on tärkeää pitää mukana selonteon toimeenpanossa.

Kunnioittavasti

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö, OTK